

دانشگاه دریایی امام خمینی نوشهر ماموریت محور است

فرمانده دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر با اشاره به جایگاه این دانشگاه در تربیت نیروهای متخصص دریایی گفت: دانشگاه دریایی ماموریت محور است.

به گزارش اقتصادسرآمد، امیر دریادار ابوطالب مطلبی در مراسم آیین آغاز سال تحصیلی و گرامیداشت هفته دفاع مقدس و شهدای دو جنگ اخیر، با گرامیداشت یاد و خاطره شهدای دفاع مقدس، شهدای جنگ رمضان، شهدای مدافع حرم و شهدای ارتش جمهوری اسلامی ایران اظهار کرد: یاد و خاطره شهدای گر انقدر، به‌ویژه شهدای نیروی دریایی ارتش و امیر شهید سید عبدالرحیم موسوی، همواره در مجموعه نیروهای مسلح و دانشگاه زنده خواهد ماند.

فرمانده دانشگاه علوم دریایی حضرت امام خمینی (ره) نوشهر با اشاره به پیشسینه این دانشگاه گفت: دانشگاه علوم دریایی حضرت امام خمینی (ره) در سال ۱۳۵۹ و پس از پیروزی انقلاب اسلامی تأسیس شد و از نخستین دانشگاه‌های نظامی شکل گرفته در نظام جمهوری اسلامی به‌شمار می‌رود.

مطلبی افزود: این دانشگاه امروز به عنوان یکی از مراکز مهم آموزش عالی دریایی کشور، مأموریت تربیت نیروی متخصص برای بخش‌های مختلف دریایی را بر عهده دارد و متناسب با نیاز سازمان‌ها و مجموعه‌های دریایی، دانشجو پذیرش و تربیت می‌کند.

وی ادامه داد: از جمله مجموعه‌هایی که در فرآیند تأمین نیروی انسانی مورد نیاز خود با دانشگاه همکاری دارند، می‌توان به شرکت ملی نفتکش، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان شیلات، سازمان بنادر و دریانوردی و سایر مجموعه‌های مرتبط اشاره کرد.

فرمانده دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر با بیان اینکه این دانشگاه ماهیتی کاملاً ماموریت‌محور دارد، گفت: دانشجویانی که وارد این مجموعه می‌شوند، متناسب با نیاز سازمان‌های دریایی آموزش می‌بینند و مسیر شغلی آنها از همان ابتدای تحصیل مشخص است.

دریادل مطلبی تصریح کرد: دانشجویان در سه دوره کارورزی دو ماهه، تجربه عملی کسب می‌کنند و در تابستان نیز دوره‌های مهارتی برای آنها برگزار می‌شود تا در کنار دانش نظری، توانایی‌های عملی مورد نیاز برای فعالیت در محیط‌های دریایی را به دست آورند.

وی با اشاره به فعالیت‌های علمی و پژوهشی دانشگاه اظهار کرد: توسعه تحصیلات تکمیلی از برنامه‌های مهم دانشگاه علوم دریایی حضرت امام خمینی (ره) است و در برخی رشته‌های تخصصی دریایی، این دانشگاه جایگاه ویژه‌ای دارد.

فرمانده دانشگاه علوم دریایی نوشهر گفت: در رشته ناوبری و عملیات، دوره دکتری تخصصی در دانشگاه فعال شده و پذیرش دانشجو در این مقطع نیز انجام می‌شود.

وی افزود: در مقطع کارشناسی ارشد نیز توسعه رشته‌های تخصصی دریایی دنبال شده و در رشته ناوبری دریایی، دانشگاه علوم دریایی حضرت امام خمینی (ره) در زمره معدود مراکز دانشگاهی جهان است که این رشته را در مقطع تحصیلات تکمیلی ارائه می‌کند.

گروه دانش دریا – سیدعمران طباطبایی

تجهیزات نجات، سیستم‌های ارتباطی یا وسایل اطفای حریق محدود نمی‌شود. ایمنی واقعی زمانی شکل می‌گیرد که مجموعه‌ای از اقدامات پیشگیرانه، شناسایی خطر، آموزش، هماهنگی، نگهداری تجهیزات و آمادگی برای شرایط اضطراری در کنار یکدیگر قرار گیرند. محیط دریایی به دلیل تغییرات سریع شرایط جوی، محدودیت فضای عملیاتی، وجود تجهیزات مستگین، تردد شناورها و احتمال وقوع حوادث پیش‌بینی‌نشده، نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و تصمیم‌گیری منظم است. به همین دلیل، مدیریت خطر باید بخشی از فعالیت روزانه خدمه و مسئولان شناور باشد، نه اقدامی که فقط هنگام وقوع حادثه مورد توجه قرار گیرد.

یکی از نخستین مراحل مدیریت خطر، شناسایی خطرات پیش از شروع عملیات است. هر فعالیت روی شناور، از جابه‌جایی بار و کار روی عرشه گرفته تا ورود به فضاهای بسته، انتقال افراد بین شناور و ساحل و انجام عملیات در شرایط نامساعد جوی، می‌تواند خطرات خاص خود را داشته باشد. اگر این خطرات پیش از شروع کار شناسایی شوند، می‌توان برای کاهش احتمال حادثه و محدود کردن پیامدهای آن برنامه‌ریزی کرد. بررسی شرایط محیطی، وضعیت تجهیزات و توانایی افراد حاضر در عملیات، از جمله مواردی است که باید مورد توجه قرار گیرد.

در عملیات دریایی، هماهنگی میان اعضای خدمه اهمیت ویژه‌ای دارد. یک تصمیم اشتباه یا انتقال ناقص اطلاعات می‌تواند بر عملکرد سایر افراد تأثیر بگذارد. به همین دلیل، وظایف باید تا حد امکان روشن باشند و هر فرد بداند در شرایط خاصی اضطراری چه مسئولیتی دارد. هماهنگی مناسب باعث می‌شود هنگام وقوع حادثه، زمان کمتری برای تصمیم‌گیری‌های اولیه از دست برود و افراد بتوانند سریع‌تر وارد عمل شوند.

یکی از اصول مهم در این زمینه، آمادگی برای شرایط اضطراری است. شرایط اضطراری ممکن است به شکل‌های مختلفی ایجاد شود؛ از آتش‌سوزی و فرد به دریا افتاده گرفته تا آسیب دیدن افراد، خرابی تجهیزات، شرایط نامساعد جوی یا نیاز به تخلیه شناور. برای هر یک از این وضعیت‌ها لازم است کارکنان بدانند چه اقداماتی باید انجام دهند؛ چه کسی مسئول هماهنگی است و چگونه باید اطلاعات لازم را منتقل کنند. تمرین و آموزش منظم باعث می‌شود واکنش افسر در زمان حادثه تنها به تصمیم‌های لحظه‌ای وابسته نباشد.

در زمان وقوع یک حادثه، دقایق نخست اهمیت زیادی دارد. ممکن است در همان دقایق اولیه، شرایط از یک مشکل محدود به یک وضعیت خطرناک تبدیل شود. بنابراین شناخت سریع وضعیت و انتقال اطلاعات دقیق از اهمیت بالایی برخوردار است. اطلاعاتی مانند محل حادثه، نوع مشکل، تعداد افراد در گیر، وضعیت شناور و نیازهای فوری باید تا حد امکان روشن و دقیق منتقل شوند. ارتباط مناسب میان افراد حاضر روی شناور و مراکز یا نیروهای امدادی می‌تواند در مدیریت حادثه نقش تعیین‌کننده‌ای

داشته باشد.

ارتباطات اضطراری باید ساده، روشن و قابل فهم باشد. در شرایطی که افراد با فشار روانی و زمانی روبه‌رو هستند، پیام‌های مبهم می‌توانند باعث سردرگمی شوند. هر چه اطلاعات ضروری دقیق‌تر منتقل شود، نیروهای مسئول بهتر می‌توانند وضعیت را ارزیابی کنند و اقدامات مناسب را هماهنگ نمایند.

به همین دلیل، تجهیزات ارتباطی باید در شرایط مناسب نگهداری شوند و افراد نیز با نحوه استفاده از آن‌ها آشنا باشند.

موضوع دیگری که در مدیریت شرایط اضطراری اهمیت دارد، آمادگی برای ترک شناور است. ترک شناور معمولاً زمانی مطرح می‌شود که ادامه حضور روی آن خطرناک شده باشد و دیگر امکان کنترل وضعیت وجود نداشته باشد. چنین تصمیمی باید بر اساس شرایط واقعی و ارزیابی خطر اتخاذ شود. افراد باید مسیرهای خروج، محل تجهیزات نجات و نحوه استفاده از آن‌ها را بشناسند. اگر کارکنان در شرایط عادی با تجهیزات و مسیرهای اضطراری آشنا باشند، در زمان حادثه احتمال سردرگمی کاهش پیدا می‌کند.

تجهیزات نجات نیز تنها زمانی می‌توانند نقش واقعی خود را ایفا کنند که در وضعیت مناسب باشند و افراد نحوه استفاده از آن‌ها را بدانند. وجود تجهیزات بدون آموزش کافی نمی‌تواند به‌تنهایی تضمین کند. وسایل نجات باید به‌صورت منظم بررسی و نگهداری شوند و محل قرارگیری آن‌ها برای افراد مشخص باشد.

همچنین تمرین‌های عملی می‌توانند آشنایی خدمه را با روند استفاده از تجهیزات افزایش دهند. یکی از خطرات مهم در شناورها، آتش‌سوزی است. وجود تجهیزات مختلف، سوخت، مواد قابل اشتعال و سیستم‌های الکتریکی باعث می‌شود پیشگیری از آتش‌سوزی اهمیت زیادی داشته باشد. در کنار تجهیزات اطفای حریق، شناخت منابع احتمالی آتش و رعایت اصول ایمنی در کار با تجهیزات ضروری است.

واکنش سریع به نشانه‌های اولیه آتش می‌تواند در جلوگیری از گسترش آن مؤثر باشد. در شرایط اضطراری، خروج ایمن افراد از محل حادثه اهمیت زیادی دارد. مسیرهای خروج باید شناخته‌شده و قابل دسترسی باشند و افراد نباید برای پیدا کردن مسیر مناسب زمان زیادی صرف کنند. اگر مسیر خروج به دلیل دود، آتش، آسیب سازه‌ای یا عوامل دیگر مسدود شود، وجود برنامه‌های جایگزین اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. به همین دلیل، آمادگی برای شرایط مختلف باید در برنامه‌های آموزشی و تمرینی مورد توجه قرار گیرد.

یکی دیگر از موقعیت‌های مهم اضطراری، افتادن فرد به دریا است. چنین حادثه‌ای می‌تواند در مدت کوتاهی فرد را از دید خدمه دور کند. بنابراین واکنش سریع و هماهنگ اهمیت زیادی دارد. اطلاع دادن به سایر افراد، مشخص کردن محل فرد، استفاده از تجهیزات نجات و هماهنگی برای عملیات بازگرداندن فرد به شناور از اقداماتی هستند که باید در برنامه آمادگی خدمه مورد توجه باشند.

شرایط جوی نامساعد نیز یکی از عواملی است که می‌تواند عملیات دریایی را دشوار کند. تغییر وضعیت هوا ممکن است بر دید، حرکت شناور، کار روی

عرشه و فعالیت‌های مختلف اثر بگذارد. در چنین شرایطی، ادامه عملیات بدون ارزیابی مجدد خطر می‌تواند احتمال حادثه را افزایش دهد. بنابراین تصمیم‌گیری باید با توجه به شرایط واقعی انجام شود و در صورت افزایش خطر، امکان توقف یا تغییر روش کار وجود داشته باشد.

در عملیات دریایی، انتقال افراد میان شناور و ساحل نیز نیازمند عملیات آگاه باشد. این فعالیت می‌تواند تحت تأثیر حرکت شناور، وضعیت آب، شرایط جوی و هماهنگی میان افراد قرار گیرد. بنابراین لازم است پیش از انتقال، شرایط بررسی شود و افراد از روش صحیح انجام عملیات آگاه باشند. هر گونه بی‌دقتی در این مرحله می‌تواند خطر سقوط یا آسیب‌دیدگی را افزایش دهد.

فضاهای بسته نیز از جمله محیط‌هایی هستند که نیازمند کنترل و احتیاط ویژه‌اند. ورود به چنین فضاهایی بدون بررسی شرایط و رعایت الزامات ایمنی می‌تواند خطرناک باشد. به همین دلیل، باید پیش از ورود، شرایط محیط و خطرات احتمالی مورد بررسی قرار گیرد و اقدامات لازم برای حفاظت از افرادی که وارد فضای شوند انجام شود. این موضوع نشان می‌دهد که ایمنی باید پیش از شروع فعالیت مورد توجه قرار گیرد، نه پس از ایجاد مشکل.

یکی از موضوعات مهم در مدیریت خطر، توجه به وضعیت جسمی و روانی کارکنان است. خستگی، فشار کاری و شرایط نامناسب می‌تواند بر تصمیم‌گیری و عملکرد افراد تأثیر بگذارد. در محیطی نامند دریا که بسیاری از فعالیت‌ها نیازمند دقت و تمرکز هستند، کاهش توجه می‌تواند پیامدهای جدی داشته باشد. بنابراین ایجاد شرایط مناسب برای استراحت، توجه به وضعیت کارکنان و فراهم کردن محیط کاری مناسب بخشی از نظام ایمنی محسوب می‌شود.

فرهنگ ایمنی نیز در این میان نقش مهمی دارد. فرهنگ ایمنی یعنی افراد در محیط کار، ایمنی را تنها یک دستور یا مجموعه‌ای از مقررات ندانند، بلکه آن را بخشی از رفتار روزانه خود بدانند. در چنین محیطی، گزارش خطرات، مطرح کردن مشکلات و توجه به اشتباهات گذشته می‌تواند به بهبود شرایط کمک کند. هدف از یادگیری حوادث گذشته، سرزنش افراد نیست؛ بلکه شناسایی عواملی است که باعث ایجاد مشکل شده‌اند تا از تکرار آن‌ها جلوگیری شود.

یادگیری از حوادث و نزدیک به حادثه، یکی از روش‌های مهم برای بهبود مستمر است. ممکن است یک اتفاق بدون ایجاد آسیب جدی پایان یابد، اما بررسی آن می‌تواند اطلاعات ارزشمندی درباره وجود یک خطر فراهم کند. اگر این اطلاعات نادیده گرفته شود، همان شرایط ممکن است در آینده حادثه جدی‌تری ایجاد کند. بنابراین ثبت، بررسی و تحلیل رویدادها می‌تواند به اصلاح روش‌های کاری و افزایش سطح ایمنی کمک کند.

نگهداری پیشگیرانه تجهیزات نیز بخش دیگری از مدیریت خطر است. تجهیزات زمانی می‌توانند عملکرد مناسبی داشته باشند که به‌طور منظم بررسی و سرویس شوند. خرابی ناگهانی تجهیزات در شرایط اضطراری می‌تواند وضعیت را دشوارتر کند. بنابراین

«سرآمد» تحلیل می‌دهد؛

مهندسی بقا در پهنه دریا

مدیریت خطر و آمادگی برای شرایط اضطراری در دریا

حادثه باید به دنبال شناخت عوامل مؤثر و اصلاح روش‌ها باشد.

همچنین باید برای شرایطی آماده بود که در برنامه‌های معمول پیش‌بینی نشده‌اند. همه حوادث دقیقاً مطابق سناریوهای آموزشی اتفاق نمی‌افتند. ممکن است چند مشکل هم‌زمان رخ دهد یا یک حادثه باعث ایجاد حادثه دیگری شود. بنابراین آموزش‌ها باید علاوه بر سناریوهای مشخص، توانایی تصمیم‌گیری و سازگاری با شرایط جدید را نیز تقویت کنند.

در عملیات نجات، هماهنگی میان نیروهای داخل شناور و نیروهای امدادی اهمیت ویژه دارد. زمانی که فردی آسیب دیده یا شناور با مشکل جدی روبه‌رو شده است، اطلاعات دقیق می‌تواند به تیم‌های نجات کمک کند تا تجهیزات و نیروهای مناسب را آماده کنند. همچنین وضعیت افراد آسیب‌دیده باید تا حد امکان سریع ارزیابی شود و اقدامات اولیه لازم انجام گیرد.

شرایط آب سرد نیز می‌تواند خطرات خاص خود را ایجاد کند. فردی که در آب می‌افتد ممکن است با کاهش سریع توانایی جسمی روبه‌رو شود. بنابراین در چنین شرایطی، سرعت واکنش و استفاده صحیح از تجهیزات نجات اهمیت بیشتری دارد. همین مسئله را ایجاد کند. فردی که در آب می‌افتد ممکن است با استفاده باشند و افراد با روش صحیح استفاده از آن‌ها آشنا باشند.

در فعالیت‌های ماهی‌گیری، عملیات فراساحلی و حمل‌ونقل تانک‌های مدیریت خطر اهمیت ویژه‌ای دارد. هر یک از این فعالیت‌ها دارای خطرات خاص خود هستند و نمی‌توان برای همه آن‌ها از یک روش یکسان استفاده کرد. باید خطرات مرتبط با نوع عملیات شناسایی و کنترل‌های مناسب برای آن‌ها در نظر گرفته شود.

موز کار نیز در فعالیت‌های پرخطر می‌تواند نقش مهمی داشته باشد. پیش از شروع برخی فعالیت‌ها لازم است مشخص شود که شرایط انجام کار مناسب است و اقدامات کنترلی لازم در نظر گرفته شده‌اند. این رویکرد باعث می‌شود فعالیت‌ها بدون بررسی اولیه و صرفاً بر اساس عادت آغاز نشوند.

در نهایت، مدیریت خطر در دریا یک فرآیند مستمر است. نمی‌توان پس از خرید تجهیزات ایمنی یا برگزاری یک دوره آموزشی تصور کرد که مسئله ایمنی برای همیشه حل شده است. شرایط شناور، تجهیزات، افراد، محیط و نوع عملیات همواره تغییر می‌کنند و به همین دلیل ارزیابی خطر نیز باید ادامه داشته باشد.

ایمنی زمانی به یک فرهنگ واقعی تبدیل می‌شود که همه اعضای سازمان در آن مشارکت داشته باشند. گزارش خطرات، یادگیری از حوادث، نگهداری صحیح تجهیزات، آموزش مداوم، ارتباط مناسب، تصمیم‌گیری مسئولانه و آمادگی برای شرایط اضطراری، مجموعه‌ای از اقداماتی هستند که در کنار یکدیگر می‌توانند احتمال حادثه و شدت پیامدهای آن را کاهش دهند.

در محیط دریا، هیچ برنامه‌ای نمی‌تواند تمام اتفاقات ممکن را از قبل پیش‌بینی کند؛ ام‌ا می‌توان افراد و همه اعضای سازمان را برای واکنش مناسب آماده کرد. هدف مدیریت ایمنی نیز همین است: شناسایی خطر پیش از حادثه، کاهش احتمال وقوع آن، آماده بودن برای شرایط اضطراری و یادگیری از تجربه‌ها برای بهتر شدن عملکرد در آینده. هنگامی که این اصول در فعالیت‌های روزانه اجرا شوند، ایمنی از یک دستورالعمل مکتوب فراتر می‌رود و به بخشی از فرهنگ کاری تبدیل می‌شود.

نگهداری پیشگیرانه باید بخشی از برنامه کاری شناور باشد و مشکلات تجهیزات پیش از تبدیل شدن به

خرابی جدی شناسایی شوند. ایمنی سوخت، محیط زیست، بار و مسافران نیز از موضوعاتی هستند که باید در یک سیستم جامع ایمنی مورد توجه قرار گیرند. عملیات مربوط به سوخت باید با دقت انجام شود و جابه‌جایی بار نیز باید به گونه‌ای باشد که تعادل و پایداری شناور به خطر نیفتد. بار نامناسب یا جابه‌جایی نادرست آن می‌تواند بر وضعیت شناور اثر بگذارد. به همین دلیل، عملیات بارگیری و انتقال بار نیازمند برنامه‌ریزی و کنترل است.

فعالیت‌های شبانه نیز شرایط خاص خود را دارند. کاهش دید و افزایش دشواری تشخیص موانع می‌تواند بر عملکرد افسران اثر بگذارد. در چنین شرایطی، استفاده صحیح از تجهیزات ناوبری و روشنایی، توجه بیشتر به محیط اطراف و هماهنگی میان افراد اهمیت پیدا می‌کند. همچنین صدا و شرایط نامناسب محیطی می‌تواند بر تمرکز افراد تأثیر بگذارد.

میان افراد اهمیت پیدا می‌کند. همچنین صدا و شرایط نامناسب محیطی می‌تواند بر تمرکز افراد تأثیر بگذارد. بنابراین کنترل عوامل محیطی نیز بخشی از مدیریت خطر است.

نظم و پاکیزگی محیط کار نیز موضوعی ساده اما مهم است. وجود ابزار، قطعات یا مواد در مسیر حرکت می‌تواند احتمال زمین خوردن یا آسیب را افزایش دهد. نگهداری منظم تجهیزات و پاک نگه داشتن مسیرهای عبور می‌تواند از برخی حوادث جلوگیری کند. این موضوع نشان می‌دهد که ایمنی فقط به شرایط اضطراری مربوط نیست، بلکه اقدامات کوچک روزانه نیز در کاهش خطر نقش دارند.

در تصمیم‌گیری‌های عملیاتی، تجربه افراد اهمیت دارد، اما تجربه به تنهایی کافی نیست. تجربه باید در کنار دستورالعمل‌ها، استانداردها و اطلاعات موجود قرار گیرد. فرد باید با تجربه نیز ممکن است در شرایطی با خطری روبه‌رو شود که قبلاً تجربه نکرده است. بنابراین وجود روش‌های مشخص و استفاده از اطلاعات به‌روز می‌تواند به تصمیم‌گیری بهتر کمک کند.

در عملیات ناوبری نیز توجه به ترافیک دریایی، دید محدود و وضعیت محیط اهمیت دارد. هنگامی که دید کاهش می‌یابد یا تعداد شناورها افزایش پیدا می‌کند، نیاز به دقت و هماهنگی بیشتر است. اطلاعات ناوبری باید به‌موقع دریافت و مورد استفاده قرار گیرد تا تصمیم‌ها بر اساس شرایط واقعی اتخاذ شوند.

اگر فردی متوجه شود که ادامه یک فعالیت ممکن است جان افراد یا ایمنی شناور را تهدید کند، وجود ساز و کاری برای توقف کار می‌تواند از وقوع حادثه جلوگیری کند. چنین رویکردی نشان می‌دهد که ایمنی مسئولیتی یک فرد یا یک سمت خاص نیست، بلکه همه اعضای تیم در آن نقش دارند. پس از وقوع یک حادثه یا شرایط اضطراری نیز کار ایمنی تمام نمی‌شود. بررسی آنچه اتفاق افتاده، شناسایی نقاط ضعف و ثبت تجربه‌ها می‌تواند برای جلوگیری از تکرار حادثه مفید باشد. بررسی پس از

قاب دوربین

عکس: اصغر بشارتی

بدون شرح...

فریاد عزیزی – اقتصاد سرآمد